

Държавата Гуши / Чеши - археология на културата Субейси (Subeixi) в Турфан. Първите уседнали жители в района на Турфан.

от К. Крист Хирст (K. Kris Hirst), 2017 г.

<https://www.thoughtco.com/gushi-kingdom-subeixi-culture-in-turpan-169398>

Населението на държавата Гуши, или Чеши, носители на археологическата култура Субейси, са първите постоянни жители на сухия район около съвр. гр. Турфан в провинция Синцзян в Западен Китай.

Началото на тази култура е преди около 3000 години, т.е. към 1000 г. пр. н.е.

Районът на Турфан се характеризира с екстремни температури, вариращи между -27° до +32° по Целзий (-16° до 89° по Фаренхайт).

Тук се намира Турфанският оазис, където е била създадена и поддържана, сложна система от напоителни канали, построена доста по-късно, от възникването на културата Субейси. За период от 1000 години, Субейси се превръща в агро-пасторална общност, с широки контакти в Азия.

Смята се, че по-късно Субейси прераства в държавата Чеши (Chü-shih), известна от китайските исторически хроники и династийни истории, във връзка със събития от периода на империята Западната Хан.

Кои са носителите на културата Субейси?

Субейси са едно от няколкото езразийски степни общности, които в бронзовата епоха изграждат и поддържат Пътя на коприната.

Смята се, че оръжията, предметите на бита и оръдията на труда и дрехите на хората от Субейси (Subeixi) са подобни на тези от културата Пазирик, което предполага контакти между Субейси (Subeixi) и скитите от Алтайските планини. Удивително добре запазените човешки останки, открити в некрополите на Субейси показват, и вероятно са имали исторически и езикови връзки с древните скити или с народа Юечжи / Ручжи.

Субейси обитава Турфанския регион между 1250 г. пр. н.е. и 100 г. от н.е., когато те са завладени от династията Западна Хан (202 г. пр. н.е. - 9 г.), която се стреми да разширят контрола си над Пътя на коприната, измествайки съперниците си от Сюнну.

Културата на царството Гуши

Най-ранните заселници в Субейси са били номади, отглеждащи овце, кози, говеда и коне. Към 850 г. пр. н.е., тези номадите постепенно усвояват земеделието и започват да преминават към уседналост. Започват да отглеждат зърнени култури, като хлебната пшеница (*Triticum aestivum*), просото (*Panicum miliaceum*) и голия ечемик (*Hordeum vulgare* var. *Coeleste*).

През 80-те години на XX в., в района на Турфан, в местностите Субейси (Subeixi) и Юежгоу (Yuegou), са открити два археологически обекта, представляващи древни малки селища, но информацията за тях на английски език е оскъдна. В Субейси са открити основите на три жилищни постройки. Всяка една е била с три стаи; Най-добре е запазена условно наречената Посторйка-1. Тя е правоъгълна, с размери 13.6x8.1 метра. В западната стая е открито продълговатото корито, вероятно ясла за животните. В средната стая е

имала огнище от източната страна. Източната стая е била грънчарска работилница, с пещ, два правоъгълни плитни резервоара и три големи ями.

Артефактите открити в тази постройка, включват керамични и каменни инструменти, включително 23 воденични камъка и 15 житни семена. Радиовъглеродният анализ показва, че са от периода 500-300 г. пр. н.е.

Юежгоу (Yuergou) е открит през 2008 г. Той включва пет каменни постройките с приблизително кръгли стаи и няколко свободно стоящи стени, всички от огромни камъни. Най-голямата от постройките е с четири стаи, а органичните материали там, по радиовъглеродния метод са от в 200-760 г. пр. н.е.

По-късно, земеделците от Субейси започват да отглеждат коноп - канабис, използван както за тъчене на платове, така и за неговите психоактивни свойства. Открити са останки от каша съдържаща семена на каперси (*Capparis spinosa*), смесена с канабис, в гроба на вероятно жрец, от некропола Янхай, който е починал преди около 2700 години.

Друга билка използвана от хората в Субейси е пелина (*Artemisia annua*), намерена в некропола Шенцзиндян (*Shengjindian*). Предполага се че пелинът е използван заради ароматните си свойства, във връзка със жречески ритуали.

За строителни нужди са използвани тръстикови стъбла (*Phragmites australis*) и влакна от листа от папур (*Typha spp.*).

Възникването на занаятите свързани с металопроизводството и обработването на дърво, става по-късно.

Некрополи

Ранните представители на Субейси са били номади, поради което в този период отсъстват големи некрополи. От този период с много добра съхраненост, са човешките останки, органични предмети, растителни и животински останки, в гробовете от Аидеху, Янхай, Алагоу, Юргу, Шенцзиндян, Сангесяо, Улубу и Субейси.

Сред находките от некропола Шенцзиндян (*Shengjindian*), намиращ се на 35 км източно от съвр. Турфан, и функционираше преди 2200-2000 години, са открити гроздови семена, което показва, че хората са познавали гроздето, и вероятно са имали вече развито лозарство. В некропола Янхай са открити и лозови пръчки, датирани преди 2300 години.

Дървена протеза

Интересен факт е, че в некропола Шенцзиндян е открита дървена протеза на 50-65 годишен мъж. Изследванията показват, че той е получил анкилоза (срастване) на колянната става в резултат на костно-ставна туберкулоза. За да може да се движи, му е била изработена дървена протеза стабилизираща бедрото, привързваща се с кожени ремъци, и стъпало с конско копито вместо ток. Протезата е била употребявана дълги години. Най-вероятната дата на погребението е около 300-200 г. пр. н.е., което прави находката, една от най-старите известни функционални протези за крака.

В египетска гробница от 950-710 г. пр. н.е. е намерен дървен пръст; През V век пр. н.е. Херодот е писал за използване на дървен крак; а най-старият случай на използване на дървена протеза е от Капуа (Италия), около 300 г. пр. н.е., т.е. синхронна с протезата от Шенцзиндян.

Исползвана литература:

- Chen T, Yao S, Merlin M, Mai H, Qiu Z, Hu Y, Wang B, Wang C, and Jiang H. 2014. Identification of Cannabis Fiber from the Astana Cemeteries, Xinjiang, China, with Reference to Its Unique Decorative Utilization. *Economic Botany* 68(1):59-66. doi: 10.1007/s12231-014-9261-z
- Gong Y, Yang Y, Ferguson DK, Tao D, Li W, Wang C, Lü E, and Jiang H. 2011. Investigation of ancient noodles, cakes, and millet at the Subeixi Site, Xinjiang, China. *Journal of Archaeological Science* 38(2):470-479. doi: 10.1016/j.jas.2010.10.006
- Jiang H-E, Li X, Ferguson DK, Wang Y-F, Liu C-J, and Li C-S. 2007. The discovery of Capparis spinosa L. (Capparidaceae) in the Yanghai Tombs (2800 years b.p.), NW China, and its medicinal implications. *Journal of Ethnopharmacology* 113(3):409-420. doi: 10.1016/j.jep.2007.06.020
- Jiang H-E, Li X, Liu C-J, Wang Y-F, and Li C-S. 2007. Fruits of Lithospermum officinale L. (Boraginaceae) used as an early plant decoration (2500 years BP) in Xinjiang, China. *Journal of Archaeological Science* 34(2):167-170. doi: 10.1016/j.jas.2006.04.003
- Jiang H-E, Li X, Zhao Y-X, Ferguson DK, Hueber F, Bera S, Wang Y-F, Zhao L-C, Liu C-J, and Li C-S. 2006. A new insight into Cannabis sativa (Cannabaceae) utilization from 2500-year-old Yanghai Tombs, Xinjiang, China. *Journal of Ethnopharmacology* 108(3):414-422. doi: 10.1016/j.jep.2006.05.034
- Jiang H-E, Wu Y, Wang H, Ferguson DK, and Li C-S. 2013. Ancient plant use at the site of Yuergou, Xinjiang, China: implications from desiccated and charred plant remains. *Vegetation History and Archaeobotany* 22(2):129-140. doi: 10.1007/s00334-012-0365-z
- Jiang H-E, Zhang Y, Lü E, and Wang C. 2015. Archaeobotanical evidence of plant utilization in the ancient Turpan of Xinjiang, China: a case study at the Shengjindian cemetery. *Vegetation History and Archaeobotany* 24(1):165-177. doi: 10.1007/s00334-014-0495-6
- Jiang H-E, Zhang Y-B, Li X, Yao Y-F, Ferguson DK, Lü E-G, and Li C-S. 2009. Evidence for early viticulture in China: proof of a grapevine (Vitis vinifera L., Vitaceae) in the Yanghai Tombs, Xinjiang. *Journal of Archaeological Science* 36(7):1458-1465. doi: 10.1016/j.jas.2009.02.010
- Kramell A, Li X, Csuk R, Wagner M, Goslar T, Tarasov PE, Kreusel N, Kluge R, and Wunderlich C-H. 2014. Dyes of late Bronze Age textile clothes and accessories from the Yanghai archaeological site, Turfan, China: Determination of the fibers, color analysis and dating. *Quaternary International* 348(0):214-223. doi: 10.1016/j.quaint.2014.05.012
- Li X, Wagner M, Wu X, Tarasov P, Zhang Y, Schmidt A, Goslar T, and Gresky J. 2013. Archaeological and palaeopathological study on the third/second century BC grave from Turfan, China: Individual health history and regional implications. *Quaternary International* 290–291(0):335-343. doi: 10.1016/j.quaint.2012.05.010
- Qiu Z, Zhang Y, Bedigian D, Li X, Wang C, and Jiang H. 2012. Sesame Utilization in China: New Archaeobotanical Evidence from Xinjiang. *Economic Botany* 66(3):255-263. doi: 10.1007/s12231-012-9204-5